

## DOBOVÉ SVEDECTVO - NADČASOVÝ DOKUMENT

PARAMHANSA JÓGÁNANDA: Životopis jógina. Praha, Aquamarin 1996, 408 s.

Záujem o východné filozofické, etické a náboženské systémy (čínske, indické i tibetské) neobyčajne vzrástol po roku 1989. Žiaľ, dôsledkom tohto - napokon ako každého - boomu je prevaľa nekvalitnej a nekvalifikovanej literatúry a rozličných aktivít, zjednodušene označovaných za ezoterické. Pochopiteľne, aj tu sú výnimky. Medzi ne rozhodne patrí recenzovaná kniha *Životopis jógina*, ktorá nám sprítomňuje malú časť z nesmierneho duchovného pokladu orientálnej múdrosti a tľmočí posolstvo tolerancie a porozumenia medzi národmi a civilizáciami.

Autor knihy Paramhansa Jógánanda, vlastným menom Mukundaľál Ghoš (1893-1952), žiak majstra Šrí Juktéšvara, bol prvým majstrom jogy z Indie, ktorý od r. 1920 takmer nepretržite žil a vyučoval na Západe, najmä v USA. Svoje činorodé pôsobenie nazýval "duchovným ťažením" a chápal ho ako životné poslanie: zoznámiť Západ so znovuobjaveným učením krijájogy, ktoré nepozná rozdiely vo viere, a tým pomôcť každému odhaľovať tvorivé potencie vlastného vedomia. R. 1946 vydal knižnc v New Yorku vlastný životopis. Vzhľadom na mimoriadny záujem vyšli ešte dve revidované vydania. Po autorovej smrti r. 1952 vyšlo štvrté vydanie knihy, ktoré bolo preložené do 19 jazykov. Špičkový český prekladateľ Dušan Zbavitel (mimochodom, autor knihy *Staroveká Indie*, 1985) siahol však po vzácnom pôvodnom vydaní.

Kniha má nielen dobový, ale aj nadčasový význam. "Je iste jedným z najväčších odhalení hĺbky hinduistickej mysle a srdca i duchovného boľatstva Indie" (s. 1), napísal v predslove W. Y. Evans-Wentz, ktorý prvý preložil z tibetského originálu do angličtiny a interpretoval *Tibetskú knihu mŕtvych* (1927). Len pre úplnosť dodávam, že je aj autorom kníh *Velký tibetský jogín Milarāpa*, *Tibetská joga a tajné nauky* a i. Evans-Wentz správne vystihol jedinečnú hodnotu Jógánandovej knihy: napísal ju jogín o jogínoch, je to očité svedectvo o výnimočných životných osudoch a schopnostiach moderných hinduistických svätcov.

Napriek viacerým náročným odborným pasážam je kniha určená širokej verejnosti. Má priam románový dej a napätie, nechýba v nej ani humor. Autor dodržiava v podstate chronologický výklad: duchovné zážitky z detstva, návštevy indických svätcov a majstrov, univerzitné štúdiá v Kalkate, získanie akademického titulu bakalára umenia, roky v ášrame svojho guru, ktorý ho r. 1914 prijal za mnícha swamijského rádu, zoznámenie s dlho utajovaným učením o sebauvedomení mnohých náboženských tradícií, zážitok kozmického vedomia, opis a výklad príbehov a javov, ktoré sú pre väčšinu čitateľov neuveriteľné. Autor nemoralizuje, vyslovuje len zažitú pravdu, nevtieravo učí láske k prírode a k ľuďom, zmyslu pre dobro vo vzťahu k sebe samému i k životu, tolerancii k ceste iných osôb. Drží sa zásady majstra Sadášivu: "Nerob, čo chceš, a potom budeš môcť robiť, čo chceš." Uvedomuje si, že každý berie zo stromu poznania v takej výške, kam dosiahne. Nie náhodou cituje aj toto perzské

príslovie: "Nech človek nie je hrdý na to, že miluje svoju krajinu; nech je hrdý skôr na to, že miluje svoj druh." Touto filozofiou sa riadil celý svoj život. Nikdy nezabudol na slová svojho učiteľa pred svojou prvou cestou do Bostonu na Medzinárodný kongres náboženských liberálov: "Zabudni na to, že si sa narodil ako hinduista, a nebuď ani Američan; ber to najlepšie z oboch... Hľadaj a vstrebávaj do svojej bytosti najlepšie vlastnosti všetkých svojich bratov, roztrúsených v rôznych rasách po celom svete." (s. 294).

S cieľom zasvätiť čo najväčší počet ľudí do tajomstiev krijájogy založil Jógánanda v roku 1917 prvé výchovné stredisko v Ránčí, ktoré koncom roku 1925 navštívil aj Mahátma Gándhí. Náčrtu histórie a podstaty tejto prastarej náuky sa v knihe venuje osobitná pozornosť. Autor zdôrazňuje, že krijájoga je najvyšším druhom jogy a nemá nič spoločné s nevedeckými duchovnými cvičeniami, ako ich vyučuje mnoho horlivých pohlúdcov. "**Krijá**, ktorá ovláda myseľ priamo prostredníctvom životnej sily, je najľahšou, najúčinnjšou a najvedeckejšou cestou, ako sa priblížiť k Nekonečnu." (s. 208). V protiklade k pomalej, nejstej teologickej ceste k Bohu, prirovnávané k pohybu "dobyčkej káry", nazýva autor krijájogu "leteckou" cestou.

Jógánanda zároveň s veľkým záujmom opisuje metódy druhej neortodoxnej indickej školy, ktorú v tej dobe obetavo viedol svetoznámy filozof a spisovateľ Rabíndranath Thákur. Thákurova škola kládla hlavný dôraz na štúdium literatúry a poézie a na sebavyjadrovanie prostredníctvom hudby a spevu.

Jógánandova škola mala za cieľ vychovávať slobodomyšľovné individuality, upevňovať duchovné puto medzi Východom a Západom, opierajúc sa o vieru v jednotu všetkých náboženských vyznaní. Už koncom r. 1925 vznikla v Los Angeles americká centrála jogy *Združenie pre sebauvedomenie všetkých náboženstiev*, ku ktorej postupne pribudli ďalšie - na americkom kontinente i v Európe. Jógánanda zdôrazňoval vedeckého ducha v náboženstve, preto do časopisu *Východ - Západ*, ktorý založil, prispievali významné vedecké kapacity. Mnohé z nich boli jeho osobnými priateľmi, ako napríklad americký vedec Luther Burbank, ktorému vzdal hold aj týmto aforistickým vyznaním: "Skromnosť, s ktorou niesol svoju vedeckú slávu, mi opätovne pripomínala stromy, ktoré sa hlboko skláňajú pod ťarchou zrejúcich plodov; len neplodné stromy zdvíhajú hlavy vysoko v prázdnom chvastúnstve." (s. 303).

Osobitne treba upozorniť i na to, že Jógánanda dôkladne študoval bibliu z orientálneho hľadiska. Jeho komparácie hinduizmu a kresťanstva sú pozoruhodné, odkazy a citácie zo *Starého* a *Nového zákona* sú vždy veľmi výstižné. Už od svojho guru Šrí Juktěšvara sa naučil vnímať podstatu biblie, chápať hlbokú symboliku *Knihy kníh*. Napríklad interpretácia knihy *Genezis* iste zaujme nejedného čitateľa. A pokiaľ ide o javy nevysvetliteľné z hľadiska súčasnej vedy, a preto v tom lepšom prípade zaradované do kategórie science-fiction, súhlasím so stanoviskom autora: "Musíme mať na pamäti, že čo bolo pred tisíc rokmi mystické, už nie je, a čo je dnes tajomné, môže sa o sto rokov stať normálne zrozumiteľným. Nekonečno, Oceán sily, je v pozadí všetkých javov." (s. 280). Napokon už päťdesiat rokov, ktoré ubehli od vydania knihy, dalo autorovi v mnohom za pravdu - a to aj jeho výchovnému systému, ktorý sa neobmedzoval len na intelektuálny rozvoj, ale zameriaval sa aj na výcvik tela, vôle a citu. Skrátka, učil umeniu žiť, a to bez akéhokoľvek mysticizmu a neuskutočiteľnosti.

Kultúrno-historická hodnota tejto pozoruhodnej publikácie je nesporná. Fascinujúcim spôsobom prezentuje myšlienkový svet, ktorý je omnoho starší a rozsiahlejší ako náš európsky, a snád' napomáha prekonávanie eurócentrizmu, sputnávajúceho človeka na prahu nového tisícročia. Prispieva aj k lepšiemu pochopeniu nevyhnutnosti globálneho nazerania na realitu ľudského konania a na "dobývanie vnútorných pevností hnevu a sebeckta, ktorých pád je mierou výšky človeka" (s. 119).

Raisa Kopsová

Príspevok vznikol vo Filozofickom ústave SAV ako súčasť grantového projektu č. 95/5305/639.

PhDr. Raisa Kopsová, CSc.  
Filozofický ústav SAV  
Klemensova 19  
813 64 Bratislava  
SR

## HEGEL V ŠTÚROVSKÝCH NÁRODNO-EMANCIPAČNÝCH INICIATÍVACH

RUDOLF DUPKALA: Štúrovci a Hegel. Prešov, ManaCon 1996, 116 s.

Dnes oveľa intenzívnejšie vstupujú do popredia snahy o národnú identifikáciu nielen vzhľadom na súčasné európske pomery, ale i vzhľadom na dejinné peripetie, najmä v období, kedy sa konštituoval novodobý národný duch Slovákov v stredoeurópskom regióne. Predovšetkým generácia štúrovcov a ich nasledovníkov sa stala symbolom zápasu za národnú identitu vo vtedajšom Rakúsko-Uhorsku. Preto publikácia Rudolfa Dupkaly s názvom *Štúrovci a Hegel* je dnes vítaným počínom v mapovaní stále aktuálnych otázok duchovného pohybu popredných mysliteľov slovenského národa.

Autor v širších filozofických súvislostiach ukazuje spojenie medzi tvorbou štúrovcov a západoeurópskou filozofickou kultúrou myslenia. Najmä nemecký idealizmus Hegela bol pre štúrovcov inšpiratívnym zdrojom riešenia vtedajších národno-emancipačných otázok. Zápas o ideové motívy v duchovnej tvorbe generácie štúrovcov viedol k tomu, že sa "sformovali dve relatívne ucelené ideovo-filozofické platformy, resp. koncepcie, ktoré možno charakterizovať ako slovenský hegelianizmus a antihegelianizmus," píše autor (s. 5). Tento prístup k Hegelovi viedol k tomu, že sa vytvorili dve protichodné podoby slovenského romantizmu, a to romantizmus pragmatický a romantizmus mesianistický. Aj keď autor upozorňuje, že táto filozofická diferenciácia nemala jednoznačný a trvalý charakter, analýza týchto dvoch podôb romantizmu tvorí ústredný motív práce a jej základnú štruktúru.